

Styrelsemedlemmar

Ordförande	Sören Larsson	021-35 57 58	Ledamöter	021-18 72 62
v. ordf.	Jan Österberg	0220-351 18	K-G Johnsson	0223-343 64
Sekr	Seppo Ormiskangas	0223-302 16	Jan Jørgensen	0220-357 44
Kassör/			Ralf Lundmark	0220-316 90
Klubbvärd	Guðrun Lager	0220-353 98	Thomas Forsberg	0224-405 36
			Kjell Eklund	

Projekt i Naturklubbens regi

Naturvård: Genom praktiskt arbete bevarar vi den speciella floran och faunan i följande områden: Sångkärrshacken, Flygarvilles ångar, Uggelbo - gamla slätter - och hackslätter-ångar, Gnien och Lönnbrosjön- våtmarksområde med rik fågelfauna, Lönnbrossen - traktens finaste orkidekärr. Kontaktperson: Sören Larsson

Fåglar: Vi räknar flyttande och rastande fåglar, småfågelholkar-kontrolleras, pärluggla och kattuggla specialstuderas, fågeliakttagelser i kommunen samlas in och publiceras. Dessutom ringmärker vi i Låsjövik och hjälp-utfodrar småfåglar, hackspettar och örnar. Kontaktperson: Jan Österberg

Växter: Vi samlar in fynd av kärväxter och vedlevande svampar m.m. Kontaktperson: Sören Larsson (kärväxter) och Ralf Lundmark (kryp- togamter).

Däggdjur: Det är främst smådäggdjur som intresserar oss, fladdermöss, sorkar och näbbmöss. Vi genomför speciella inventeringar riktade mot dessa grupper för att lära oss mer om dem. Kontaktperson: Thomas Forsberg

Teckning, framsida: Jan Österberg

Småfågelholkarna vid Gnien 1994

Text och teckningar: Sören Larsson

För 15:e säsongen i rad har jag studerat de holkhäckande fåglarna i Gniens naturreservat. Holkarna är placerade i en slinga genom Myrskoggen och Råvnäsuddens. Samtliga utom tre är av "flugsnapparmodell". Totalt är det 145 holkar i området. Genom att besöka varje holk i genomsnitt 6 ggr under häckningssäsongen (maj och juni) erhålls kunskaper om vad som händer med fåglarnas häckningar.

Spontan upplevelse vissa förändringar som skett och sker under åren. Till det positiva hör att antalet häckande blåmesar har ökat i området och det med nära 100 % under perioden.

Till det negativa och mycket påtagliga är att allt större antal häckningar i holkarna rövas. Såväl ungar som föräldrafåglar dödas. I de flesta fall är predatorer mård och katt och i något fall större hackspett.

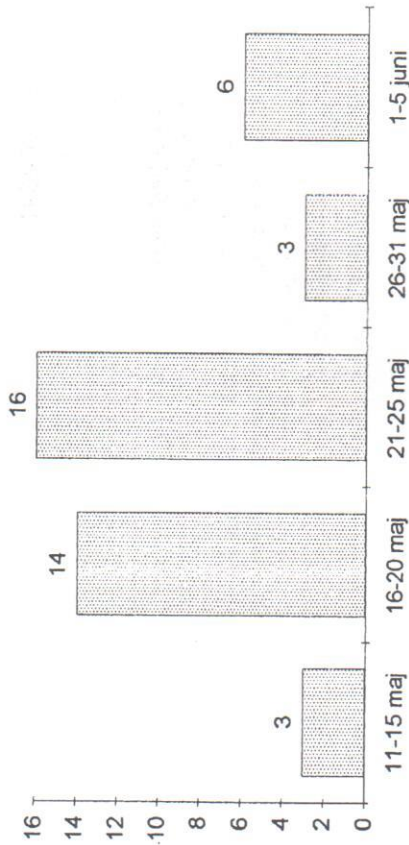
Under senaste häckningssäsongen rövades 11 flugsnapparahäckningar, 7 talg-oxe-, 4 blåmes-, samt en av vardera svartmes, rödhake, entita och koltrast. 29 % av häckningarna rövades under 1994, därtill försvinner ungar ur holkarna där till synes bobalen är oskadd.

I mån av tid ringmärks också fåglarna i holkarna. Förhoppningsvis kan man därigenom få kunskap om ortstroheten och åldersstrukturen hos dessa småfåglar.

De häckande arterna

Svartvit flugsnappare är som väntat vanligaste holkfågeln. 29 % av holkarna nyttjades av flugsnappare. Första flugsnapparnama anlände till området den 29 april. Äggläggningstiden kom att bli förvånansvärt utdragen, men redan 13 maj påbörjade första honan äggläggningen. I tabell 1 visas äggläggningsstarten för samtliga 42 häckningar. Den genomsnittliga äggkullstorleken för full-lagda kullar var 6,05 ägg/kull. Störst var 8-äggkull och minst en 3-ägg kull.

Antalet kläckta ägg och flygga ungar bestäms främst på i vilken omfattning holkarna rövas. Det är sällan man finner röt-ägg i flugsnapparbona, så var det även i år. Fem rötägg fördelade på tre bon hittades. Ingen omhäckning p.g.a. ett tidigare misslyckande kunde med säkerhet noteras i år, orsaken till det kan vara det kyliga och regniga vädret i juni.

Tabell 1: Äggläggningsstart hos svartvit flugsnappare vid Gnien 1994.

Det finns en beräkning på hur många ungar som måste bli flygga för att en flugsnapparpopulation inte skall minska. 1994 var antalet flygga ungar endast 3,4 ungar/kull, det betyder att populationen vid Gnien inte var självförsörjande den säsongen.

Flugsnapparnas "familjeliv" är utomordentligt sofistikerat

Flugsnapparanen är polygam, dvs. han häckar gärna med mer än en hona samtidigt. Hur vanligt det är vid Gnien har inte tidigare försökts redovisats. Ett fall bekräftades under 1994, en hane var ena partnern i två häckningar där holkarna satt 250 meter från varandra.

Vid ytterligare 14 häckningar gjordes försök att fånga såväl hanen som honan. Vid 4 av dessa häckningar kom aldrig

någon hane, vilket bör tyda på att hanen uppehöll sig vid någon annan holk. Om antagandet är riktigt betyder det att vid över 25 % av flugsnapparahäckningarna i Gnien är hanen polygam. Det betyder också att 30 st hanar skulle klara de 42 häckningar som påbörjades 1994.

13 flugsnapparanar kontrollerades/ringmärktes, av dessa var 10 st (77 %) tre år eller äldre. 3 st var sedan tidigare ringmärkta i området. Den äldsta var minst 3 år gammal när han ringmärktes 27/6 1989, nu fem år senare låg han ihjälhackad i en holk där en talgoxehona ruvade sina 9 ägg.

15 st honor kontrollerades/ringmärktes, av dessa var 13 st (87 %) tre år eller äldre. Två av honorna var tidigare ringmärkta (1992 och 1993) som häckande vid Gnien. Den häckande flugsnapparpopulationen vid Gnien bestod till ca 80 % av fåglar som var tre år eller äldre senaste

säsongen. Den bilden har förändrats under perioden 1980-1994, från en yngre till en allt äldre population.

Talgoxen

Talgoxens häckningar vid Gnien uppvisar varje år ett stort svinn, från antalet lagda ägg till flygga ungar. Genomsnittet på 7,7 ägg/kull innebär till slut endast 3,1 flygga ungar/kull. Ändå kan man inte se att några större förändringar skett beträffande antalet häckande par under de 15 åren.

Talgoxarna påbörjade äggläggningen tidigt eller i genomsnitt omkring 2 maj. Tidigast var en hona som lade första ägget redan 30 april. Honorna startade äggläggningen i hela området mycket synkront. Orsaken var förmodligen det varma och fina vädret sista dagarna i april. Endast tre omläggningar eller andrakullar förekom i

år, förmodligen beroende på det miserabla vädret i juni.

Största äggkullen var 10 ägg och fanns i tre holkar. Nämnvärt är den hona som värtade bara ett ägg, ruvade detta och mata- de ensam ungen till flygg ålder. Endast i två kullar (10 och 6 ägg) kläcktes alla äggen och alla ungar blev flygga. I figuren visas äggkullstorleken hos de 23 häckande talgoxparen.

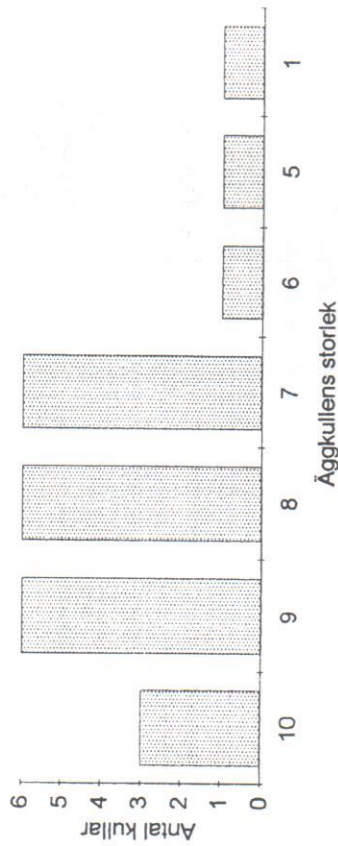
Blåmesen

Blåmesarna påbörjade äggläggningen i genomsnitt omkring 3 maj, även om den tidigaste honan lade första ägget redan 29 april. Det är det tidigaste startdatum som är känt från området under undersökningsperioden.

Genomsnittet 9,8 ägg/kull är normalt, största kullarna var 11 ägg. Blåmesen har vid Gnien vanligtvis mycket få röttägg. I år

Taloxehäckningarna vid Gnien rövas i stor omfattning.

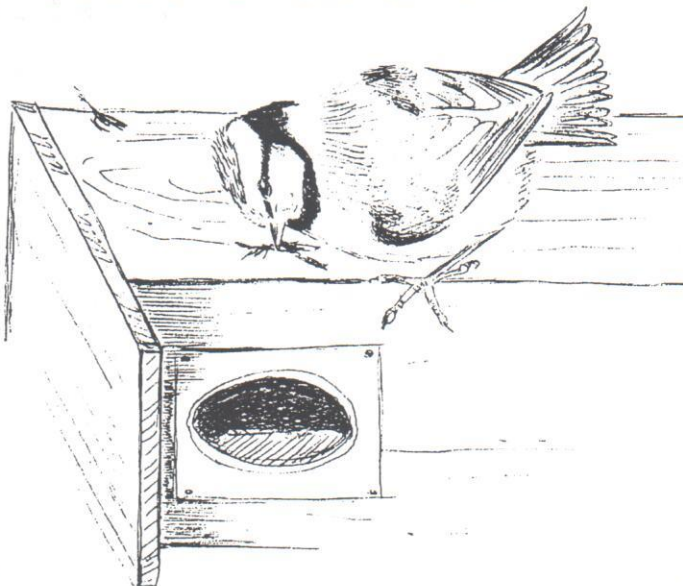
Talgoxens äggkullstorlek vid Gnien 1994.

fanns dock rötägg i hela 10 kullar (15 också att ungpredationen i holkarna ökat rötägg). Vad händer kommande år? Blåmesen häckar med betydligt flera nära 100% flygga ungar, 1994 resulterade par vid Gnien än tidigare, det visar sig endast hälften av äggen i flygga ungar.

Endast ungar i holkar-na ringmärks. Vid några av årets häckningar noterades att föräldrarfågeln var ringmärkt. En död blåmes hittades ihjälhackad i en holk, den var ringmärkt som unge i en holk 1988, för sex år sedan. Är männro hela blåmesgång-et i Myrskogen släkt med varandra?

Svartmes

Något par häckar varje år i holkarna. En av häckningar-na 1994 rövdades när det var ungar i holken. Paret häckade då om i en grannholk, men även där rövdades boet.

Det går ganska bra för blåmesarna i Myrskogen.

	Antal häckningar	Antal ägg	Kläckta ägg	Flygga ungar
Rödhake	3	21	21	14
Koltrast	1	4	0	0
Svarvit flugsnappare	42	251	217	144
Entita	1	9	9	0
Svartmes	2	18	18	2
Blåmes	17	166	131	82
Talgoxe	23	178	148	71
Nötväcka	1	5	5	5
Trädkrypare	1	5	5	5

Häckningsresultatet i holkarna vid Gnien 1994. Andrakullar hos mesar ingår ej i materialet.

Rödhake

Det är inte möjligt att ett av paren gjorde en omhäckning. Större hackspett plundrade ett bo med 7 ungar. Bara någon dag senare påbörjades en ny äggläggning i en holk 100 meter därifrån.

Entita

Varje år häckar något enstaka par. Äggläggningsstart skedde redan 2 maj. Tråkigt nog rövdades boet med ungar i.

Trädkrypare

Ett par har häckat i samma holk tre år i rad. Redan vid första holkkontrollen var ungarerna stora och i stort sett flygga.

Nötväcka

De flesta år häckar något par i holkar-na och hittills har inte någon häckning misslyckats. I de flesta fall murar nötväck-orna igen fronten på holken och det är då

inte möjligt att kontrollera ägg- och ung-kullstorlek. Nötväckorna startar också häckningen tidigt i april.

Koltrast

I en lädliknande holk tänkt för grå flugsnappare, häckade koltrast för första gången. Tyvärr rövdades boet redan på äggstadiet.

Sammanfattning

Skogsmiljön i Gniens naturreservat har inte förändrats under perioden 1980-94, annat än i ett mindre område på Räv-näsudden (omfattar 15 holkar). Antalet påbörjade fågelhäckningar i områdets holkar visar fortfarande en tendens att minska, t.ex. 62,7 % 1994.

Ett allt sämre häckningsresultat beror på hårt tryck från mård och katt. Det är inte orimligt att anta att också det häckande beståndets minskning beror på samma

Skogslämmeln - en rar krabat

Text och teckningar: Sören Larsson

Strömstareräkning 28-29 januari 1995

Ralf Lundmark

faktorer. De mark- eller i naturliga hålligheter häckande fåglama torde utsättas för lika hårt tryck från mård och katter. Det finns stor anledning att agera mot de frilöpande tamkattorna i reservatet.

Tack

Till Naturvårdsenheten på länsstyrelsen för de erforderliga tillstånd som erhållits och som gör denna undersökning möjlig.

Den här helgen inventerades samtliga isfria vattendrag i kommunen, i syfte att få en bild av hur många strömstarar, och andra sjöfåglar som övervintrar hos oss. Arrangemanget genomfördes i samarbete med Naturskyddsföreningen i Surahammar.

Helgen inleddes med en mycket kall lördagsmorgon. Temperaturen låg då på -20° C, men steg sedan till -5° C på söndagseftermiddagen. Det var för övrigt vinterns kallaste helg. Större delen av våra vattendrag låg således igenfrusna.

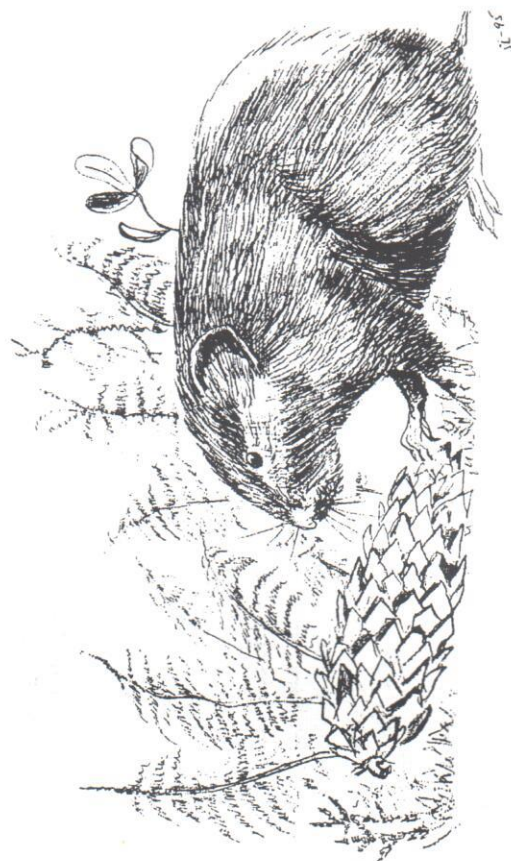
Summeringen av inventeringen var spännande. Antalet strömstarar i Kolbäcksån visade sig uppgå till 11 fåglar, vilket får betraktas som ganska normalt. Vid en titt på övriga vattendrag hittat man något av vinterns sensation, nämligen att minst 7 strömstarar övervintrat i Vallsjöbäcksen. Normalt finns här 1-2 fåglar/vintert. I övrigt kan nämnas att en häger

observerades vid Sura bruk, samt att ett par knölsvanar övervintrade i Kolbäcksån vid Heden.

Här följer en sammanställning över vad vi 15 deltagare lyckades skrapa ihop, med art och antal.

Strömstare	21
Gräsand	40
Knipa	6
Storskrake	3
Knölsvan	2
Häger	1

Observerade fåglar vid strömstareräkningen

Även bland de däggdjur som lever i skogarna inom Surahammars kommun finns ännu idag förvånansvärt lite kunnande. Vi är inte många som träffat på skogslämmeln ute i våra marker någon gång. Orsaken kan vara att djuret mestadels är aktiv under den mörka delen av dygnet. Dessutom är det en liten krabat, inte ens decimeterlång.

Får du se en mörkgrå, i vissa lägen t.o.m. mörkt gråblå - nästan svanslös - lite kutryggig - långsamt kilande - sorkliknande

de djur - ja, då har du mött skogslämmeln. Oftast har den inte mer bråttom än att man också ser den "fingeravtrycksstora" rödbruna fläcken på bakryggen. Lämmeln ansiktsuttryck är fridsamt och vänligt, vilket också gestaltar hela djuret.

Skogslämmeln är ett av dessa okända däggdjur som finns och lever i vår kommun. I den litteratur som beskriver dagdjurens utbredning i Skandinavien finns för övrigt inte skogslämmeln upplagen som förekommande hos oss. För att öka